

פרסום חומר מסווג

התורה 'אוסרת לפרסום' אירועים לא נעימים כדי לשמור על כבודם של ישראל, ומפרסמת אותם רק במרחק הזמן. על שבחן של ישראל.

יחזקאל מגלה

הפטרת השבוע של פרשת קדושים היא מספר יחזקאל פרק כ'. ההפטרה מתחילה מפסוק ב', אבל כדי להבין את קשר הדברים, מן הנכון לדעת מה כתוב בפסוק א'.

הנביא יחזקאל היה נביא הגולה. הוא עזב את ארץ ישראל והוגלה לבבל יותר מעשר שנים לפני חורבן בית המקדש, ביחד עם קבוצת עילית של תושבי ירושלים. ואז בשנה השביעית לגלותו, שם בבבל על נהר כבר "בחודש החמישי בעשור לחודש", שזה יום אחד אחרי תשעה באב, "באו אנשים מזקני ישראל לדרוש את ה' וישבו לפני". מי הם אותם זקני ישראל? מובא בסדר עולם שאלו היו חנניה מישאל ועזריה, אותם שלשה מפורסמים שנזרקו לכבשן האש כי לא רצו להשתחוות לצלם ויצאו חיים. הם אלו שבאו ליחזקאל שיתפלל אל ה' שבית המקדש הראשון לא ייחרב.

ההפטרה מתחילה עם התשובה שהקב"ה עונה להם בפי יחזקאל. ה' עונה שעם ישראל לא מתנהג כראוי ומוסיף ואומר שזה לא דבר חדש שהם מתנהגים כך אלא אבותיהם כבר התנהגו כך.

וכאן מגיעות חדשות שמעולם לא שמענו. הנביא מספר "כה אמר ה' ביום בחרי בישראל? ואודע להם בארץ מצרים ואשא ידי להם לאמור אני ה' אלוקיכם". ה' מספר שכבר במצרים הוא בחר בעם ישראל ונשבע "אני ה' אלוקיכם". ואז הוא מוסיף שהוא גם נשבע להוציא אותם ממצרים ולקחת אותם לארץ זבת חלב ודבש שהיא "צבי" לכל הארצות, דהיינו שארץ ישראל היא המעולה שבכל הארצות.

הנביא ממשיך ומספר שהקב"ה פנה לעם ישראל עוד במצרים "ואומר אליהם? בגילולי מצרים אל תטמאו? וימרו בי ולא אבו לשמוע אלי? ואת גילולי מצרים לא עזבו". ואומר רש"י: "אהרן ניבא להם נבואה זו קודם שנגלה הקב"ה אל משה בסנה".

הקב"ה ציווה אותם עוד במצרים ע"י אהרן להפסיק לעבוד עבודה זרה והם סירבו, וכתוצאה מכך הקב"ה רצה חלילה "לכלות אפי בהם בתוך ארץ מצרים". והסיבה שהקב"ה לא עשה את זה, כי הוא לא רצה שהמצרים יאמרו שהוא כילה אותם במצרים בגלל שהוא לא יכול להוציא אותם מארץ מצרים.

חדשות ממש! מעולם לפני כ לא מסופר בשום מקום סיפור כזה, שעוד במצרים אהרן נשלח לעם ישראל לנסות לשכנע אותם להפסיק לעבוד את העבודה זרה של מצרים, והם לא שמעו בקול ה' עד כדי כך, שהוא רצה לכלות אותם חלילה, ורק בגלל החשש שזה יתפרש ע"י המצרים כחולשה של הקב"ה, הוא לא עשה את זה.

זה לא מסופר בחומש שמות, לא בחומש דברים, ולא בספר יהושע או ספרים שאח"כ. עד אז זה היה "חומר מסווג". דווקא יחזקאל שחי כמעט תשע מאות שנה אחרי שיצאו ממצרים מגלה לנו את הסיפור הזה.

מדוע זה לא פורסם?

אומר רש"י דבר מעניין מאוד: "קרוב לתשע מאות שנה משהיו במצרים עד יחזקאל והיתה אהבתו מחפה עליהם", ולכן "על כל פשעים תכסה אהבה" (משלי י, יב). במשך תשע מאות שנה הקב"ה הסתיר את הסיפור הזה. מדוע, כי הוא אוהב את עם ישראל. זה מלמד אותנו שמי שאוהב את עמו לא מוציא את דיבתם רעה בעולם, ואפילו כשזה אמת.

אבל פה נשאלת השאלה, אם הקב"ה הסתיר את הסיפור קרוב לתשע מאות שנה מה קרה עכשיו, מה נשתנה?

התורה מכסה ואתה מגלה?

ישנו סיפור בתורה בחומש במדבר בסוף פרשת שלח. שם מסופר שכשעם ישראל היה במדבר "וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת" (טו, לב). כבר במדבר מיד בהתחלה אחד מבנ"י חילל שבת. התורה לא מספרת מי היה האיש. התורה כותבת רק "וימצאו איש" [?] סיפור אנונימי. הגמרא (שבת צו, ב) דנה בשאלה מי הוא אותו מקושש אנונימי. אומר רבי עקיבא "מקושש זה צלפחד". רבי עקיבא הוכיח מתוך הפסוקים שזה היה צלפחד. אמר לו רבי יהודה בן בתירא, "עקיבא התורה כיסתו ואתה מגלה". התורה הרי בכוונה לא סיפרה מי הוא היה אז אתה בא ודווקא מתאמץ לגלות מי הי' האיש. ועל אף הטענה הצודקת של ריב"ב הגמרא כן פרסמה מי היה המקושש. וא"כ עולה שוב אותה שאלה, במשך 1500 שנה כשיהודים למדו את הסיפור הזה הם לא ידעו מי היה המקושש, וא"כ מה השתנה לפתע שזה "הותר לפרסום"?

יש לנו סיפור דומה בתחילת חומש דברים. חומש דברים כולו הוא בעצם נאום אחד ארוך של משה רבינו שנאמר חמישה שבועות לפני פטירתו. בחומש דברים הוא מסכם את כל הארבעים שנה במדבר. הוא מדבר על מ"ת, חטא העגל, חטא המרגלים וכו'. אבל ההתחלה של כל הנאום הארוך הזה הוא קצת מוזרה.

חומש דברים פותח במילים: "אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תופל ולבן וחצרות ודי זהב". מוזכרת כאן רשימה של מקומות בלי שום סיבה גלויה לעין. מה זה אמור לומר "במדבר", "בערבה" וכו'. מה פתאום הוא מזכיר את כל המקומות הללו? אומר רש"י "לפי שהן דברי תוכחות ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן לפיכך סתם את הדברים והזכירם ברמז מפני כבודן של ישראל" (דברים א, א).

משה רצה להזכיר להם את החטאים שלהם, אבל הוא לא רצה לבייש אותם, אז הוא רק הזכיר את השמות של המקומות וכולם ידעו למה הוא

מתכוון. כאותו הורה שאומר לבנו אתה זוכר מה היה בפעם הקודמת שנסענו לטיול. הפעם הזאת אני לא רוצה שזה יקרה שוב. גם ההורה וגם הילד שניהם יודעים למה הכוונה, אין צורך לפרט. ואז? בא רש"י ומפרט בדיוק איזה עבירות הם עשו באותם מקומות.

שואל הרבי את אותה שאלה (התוועדויות תשמ"ז ח"ד ע' 180) "התורה מכסה ורש"י מגלה". אם התורה בכוונה לא פירטה מה קרה באותם מקומות "מפני כבודן של ישראל" כמו שרש"י בעצמו מסביר בטוב טעם, א"כ מדוע רש"י כן מפרט וכי הוא לא חרד לכבודן של ישראל?

אומר הרבי דבר מעניין מאוד. הכול זה שאלה של עיתוי. בזמנו של משה רבינו, לדור שנכנסו לארץ זה היה עדיין פצע טרי, ולכן מפני כבודן של ישראל משה הזכיר רק ברמז. אבל בדורו של רש"י אלפיים וארבע מאות שנה מאוחר יותר, אין חשש שהפירוט של החטאים יבייש מישהו. מאידך, זה יעזור להבנת הסיפור, ועל דרך זה בקשר למקושש. בדורו ברור שהסתירו מי היה המקושש כי לא רצו לבייש את בנות צלפחד המפורסמות "שהיו מחבבות את הארץ", אבל בזמנו של רבי עקיבא, אלף שלש מאות שנה מאוחר יותר, אף אחד לא הסתובב וטען שהוא הנכד של צלפחד, ולכן היה מותר לגלות מי האיש. ולא רק שמותר אלא צריך לפרסם, כי סיפור אנונימי קשה להתחבר אליו, בין לטוב ובין למוטב.

מצווה לפרסם עושי מצווה

כשמספרים שמישהו עשה מעשה טוב, אז זה לא משפיע עלינו, כי אתה לא יודע מי עשה ובאיזה מצב הוא נמצא וכו', אבל כשבאים ואומרים שפלוני שאתה מכיר והוא בגילך וכו' עשה מעשה טוב אז יש לזה אפקט אחר לגמרי.

וי"ל שמאותה סיבה במשך תשע מאות שנה הקב"ה הסתיר את סיפור העבודה זרה שהיה במצרים, אבל כשעם ישראל גלה לבבל, שם כבר לא הייתה סיבה להסתיר את הסיפור, ואדרבא, זה יכל לעורר את עם ישראל לתשובה, ולכן דווקא הנביא יחזקאל גילה את הסיפור הזה.

רואים שבימינו גם נוהגים כך. חומר ממשלתי מסווג למשך מאה שנה או משהו כזה, ורק לאחר זה הממשלה מתירה לפתוח את התיק ולגלות את המסמכים, כי כל זמן שאותם אנשים חיים אסור לבייש אותם, אבל דור או שנים אחר כך אין כבר את החשש הזה.

מה שעלינו ללמוד מכך שלספר "בגנותן של ישראל" זה אסור ואפילו כשזה אמת. אבל מה שכן מותר וצריך לעשות זה לדבר "בשבחן של ישראל" וכמו שהרבי היה מזכיר תמיד "שמצוה לפרסם עושי מצוה".